

РОЗРОБКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВІДБОРУ ДІТЕЙ НА ЕТАПІ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Шинкарук Оксана

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Анотації:

У статті розглянуто особливості застосування педагогічних технологій в спорті, визначено основні характеристики технології відбору та орієнтації підготовки спортсменів: цілеспрямованість, цілісність, наукова обґрунтованість, спрямованість на результат,

The article describes the features of the application of educational technology in the sport, the basic characteristics of the technology selection and orientation of the athletes' training: focus, integrity and scientific validity,

В статье рассмотрены особенности применения педагогических технологий в спорте, определены основные характеристики технологии отбора и ориентации подготовки спортсменов: целенаправленность, целостность, научная обоснованность, направленность на результат, спланированность, высокая

II. Науковий напрям

спланованість, висока ефективність, системність, надійність, гарантованість результату. Представлено технологію відбору, яка передбачає послідовність дій на першому етапі в системі шкільного спорту і подальший відбір контингенту, який визначений як перспективний для спорту вищих досягнень, в спеціалізовані групи ДЮСШ. Розроблена технологія відбору дітей на початковому етапі підготовки характеризується послідовними діями вчителя фізичної культури і тренера із застосуванням відповідних засобів і методів тренувального процесу і включає два модулі. Представлена технологія передбачає застосування звичних для дитини форм і способів проведення занять, рішення оздоровчих, виховних, спортивних та соціально-психологічних завдань.

Ключові слова:

педагогічна технологія, складові технології, відбір, підхід, модуль.

focus on results, premeditation, high efficiency, consistency, reliability, warranty results. Presented selection technology foresees a sequence of actions in the first stage of the school sports and a further selection of the students, who are defined perspective for high performance sport in the special Youth groups. The developed technology of children's selection at an early stage of preparation is characterized by the successive actions of the teacher of physical education and the coach with the appropriate means and methods of training process and includes two modules. The presented technology involves the use of the usual for the child forms and methods of employment, the decision of health, educational, sporting and socio-psychological problems.

pedagogical technology, technology elements selection approach, the module.

эффективность, системность, надежность, гарантированность результата. Представлена технология отбора, которая предусматривает последовательность действий на первом этапе в системе школьного спорта и дальнейший отбор контингента, который определен как перспективный для спорта высших достижений, в специализированные группы ДЮСШ. Разработанная технология отбора детей на начальном этапе подготовки характеризуется последовательными действиями учителя физической культуры и тренера с применением соответствующих средств и методов тренировочного процесса и включает два модуля. Представленная технология предусматривает применение привычных для ребенка форм и способов проведения занятий, решение оздоровительных, воспитательных, спортивных и социально-психологических задач.

педагогическая технология, элементы технологии, отбор, подход, модуль.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями дослідження. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Масову розробку і впровадження педагогічних технологій дослідники цієї проблеми відносять до середини 50-х років і пов'язують з виникненням технологічного підходу до побудови навчання спочатку в американській, а потім і в європейській школі. Спочатку під педагогічною технологією розумілася спроба технізації навчального процесу; першим дітищем цього напрямку і одночасно фундаментом, на якому будувалися наступні поверхи педагогічної технології, було програмоване навчання. Подальший розвиток досліджень у галузі педагогічної технології розширило її розуміння, що відбилося в різних визначеннях цього поняття відомими педагогами і методистами: педагогічна технологія є складовою частиною системи навчання, пов'язаною з дидактичними процесами, засобами та організаційними формами навчання. Саме ця частина системи навчання відповідає на традиційне питання «як вчити» з одним суттєвим доповненням «як навчати результативно» [1, 4, 5].

Розвиток конкретної творчої особистості настільки індивідуально і настільки залежить від збігу життєвих обставин, що важко уявити собі формалізований опис конкретних педагогічних технологій, за допомогою яких відбувається перетворення особистості. Тим не менш, в науці безперервно робляться спроби подібного визначення «педагогічної технології» як системи або системного методу. Наприклад, ЮНЕСКО трактує «педагогічні технології» як системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів, а також їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти» [8].

Під педагогічною технологією розуміємо упорядковану сукупність дій, операцій і процедур, які інструментально забезпечують досягнення прогнозованого результату в мінливих умовах педагогічного процесу. Педагогічна технологія є комплексною інтегративною сис-

темою, яка включає впорядковану множину операцій і дій, що забезпечують педагогічне цілевизначення, змістовні, інформаційно-предметні та процесуальні аспекти, спрямовані на засвоєння систематизованих знань, набуття умінь і формування особистісних якостей дитини, заданих цілями навчання [5, 9].

Тематика досліджень відповідає темі 2.34. «Технологія відбору та орієнтації спортсменів-початківців в різних видах спорту», що виконується у відповідності до тематичного плану МОН України.

Мета дослідження – розкрити особливості педагогічної технології в спорті та запропонувати технологію відбору дітей на етапі початкової підготовки в сучасних умовах.

Методи та організація дослідження – аналіз та узагальнення літературних джерел, даних Інтернет, опитування, педагогічне спостереження та експеримент.

Результати дослідження та їх обговорення. Педагогічна технологія в спорті – це система категорія, орієнтована на дидактичне застосування наукового знання, наукові підходи до аналізу та організації процесу підготовки з урахуванням емпіричних інновацій тренера та спрямованості на досягнення високих результатів.

Структурними складовими педагогічної технології як системи є:

1. Цілі навчання.
2. Зміст навчання.
3. Методи навчання.
4. Засоби взаємодії.
5. Форми організації навчання.
6. Результати діяльності.

Сучасні педагогічні технології є одним із найважливіших напрямів досягнення нового рівня навчання, що проявляється у інтенсифікації та інформатизації навчання, створення мотивації, у вихованні духовності і відповідальності, самонавчанні, забезпечення соціальної мобільності особистості [8]. Тому удосконалення, методологічне обґрунтування механізму педагогічних технологій відбору, орієнтації та підготовки гімнасток, комплекс тестів і показників дозволять відібрати найбільш обдарованих для подальшого вдосконалення з урахуванням потенційних можливостей підлітків [6].

В умовах зниженого загального інтересу в країні до занять фізичною культурою і спортом, зацікавлення спортом з боку школярів безперечно існує. Більшість дітей виявляють щире зацікавлення спортом та ставлять за мету досягнення високого спортивного результату [2].

Проблема залучення дітей до занять спортом через систему шкільної освіти та подальшим відбором до спеціалізованих груп в ДЮСШ досліджується нами протягом останніх декількох років. Дослідженням цієї проблеми присвячені роботи виконавців даної тематики О. Шинкарук, І. Матвієнко, І. Сиваш [7, 9, 10]. В основі розробки технології відбору та орієнтації спортсменів на початковому етапі підготовки запропоновано підхід, який ґрунтується на концепції особистісно-орієнтованого навчання і виховання, принципу врахування індивідуальних особливостей (індивідуальності), природних задатків, обдарованості дітей, взаємозв'язку шкільного спорту та спорту вищих досягнень відповідно до програмно-нормативних документів. Особистісно-орієнтований підхід передбачає підтримку і розвиток природних якостей дитини, її здоров'я та індивідуальних здібностей, допомогу у становленні її суб'єктивності, соціальності, творчої самореалізації особистості.

Даний підхід відповідає сучасним нормативно-програмним документам [3], характеризується етапами набору та відбору перспективних дітей в спеціалізовані групи з обов'язковим проходженням короткочасного навчання основним елементам видів спорту в системі шкільного спорту. Важливим є те, що при реалізації запропонованого підходу вирішуються завдання – оздоровлення, забезпечення організованого дозвілля та спілкування, охоплення

II. Науковий напрям

великої кількості дітей руховою активністю і навчання їх основам різних видів спорту, оволодіння корисними і необхідними руховими діями в системі загальноосвітніх закладів з наступним відбором в спеціалізовані групи в ДЮСШ контингенту, перспективного для спорту вищих досягнень.

До основних характеристик технології відбору та орієнтації підготовки спортсменів віднесено: цілеспрямованість, цілісність, наукова обґрунтованість, спрямованість на результат, спланованість, висока ефективність, системність, надійність, гарантованість результату. Критеріями технологічності процесу відбору та орієнтації були визначені:

- *чітка логіка етапів відбору та орієнтації спортсменок у групових вправах*, яка складається з послідовних кроків;

- *діагностична задана мета*, тобто коректно вимірні поняття, операції, діяльність тренера і спортсменок, як очікуваний результат правильної орієнтації підготовки та навчання, способи його діагностики;

- *представлення пропонованої системи відбору та орієнтації у вигляді системи практичних завдань* з орієнтирами і способами їх вирішення, яка залежить від завдань на різних етапах багаторічної підготовки;

- *система способів взаємодії на кожному етапі учасників тренувального процесу один з одним*;

- *особистісно-мотивоване забезпечення діяльності тренера і спортсменок* (вільний вибір, креативність, змагальність, життєвий і професійний сенс);

- *визначення меж допустимого відступу* від алгоритмічної і від вільної, творчої діяльності тренера і спортсменок та передбачає можливість варіацій в залежності від умов проведення заходів з відбору, орієнтації та безпосередньо підготовки спортсменок;

- *застосування в процесі відбору, орієнтації та підготовки гімнасток новітніх засобів і способів діагностики, оцінки, навчання*.

Технологія відбору дітей на початковому етапі підготовки характеризується послідовними діями вчителя фізичної культури і тренера із застосуванням відповідних засобів і методів тренувального процесу і включає два модулі.

I модуль: залучення та набір дітей у групи загальної фізичної підготовки або виду спорту на базі загальноосвітнього навчального закладу в системі шкільного спорту; оцінка стану здоров'я, зіставлення біологічного та паспортного віку дитини; оцінка антропометричних даних; опитування дітей і батьків; тестування здійснюють для оцінки рівня фізичного розвитку і фізичної підготовленості; навчання основам техніки виду спорту і розвитку рухових якостей у групах загальної фізичної підготовки або виду спорту на базі загальноосвітньої школи протягом 15–25 занять; тестування, оцінка та визначення перспективних дітей для занять видом спорту.

II модуль: відбір здатних дітей у групи початкової підготовки з виду спорту в ДЮСШ, СДЮШОР; навчання основним елементам інших видів спорту дітей, які залишилися в системі шкільного спорту; навчання виду спорту в групах початкової підготовки ДЮСШ, СДЮШОР; тестування та відбір при переході на другий рік навчання в групах початкової підготовки та проведення заходів з відбору в спеціалізованих групах початкової підготовки в ДЮСШ та СДЮШОР.

Дана технологія передбачає застосування звичних для дитини форм і способів проведення занять, рішення оздоровчих, виховних, спортивних та соціально-психологічних завдань. Особливе місце при реалізації педагогічної технології відбору відведено короткочасним курсам навчання техніки виду спорту.

Розроблена технологія на першому етапі досліджень була вперше впроваджена у веслуванні на байдарках і каное протягом 2010 року і впровадження даної технології триває

протягом 2011–2016 рр. в загальноосвітніх закладах, спортивних школах з веслування, художньої гімнастики, спортивної акробатики, тенісу, фехтування і свідчить про її ефективність.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У ході досліджень визначено, що на сучасному етапі розвитку спорту відбір і орієнтація спортсменів як важлива складова багаторічного процесу підготовки в даний час не враховується. Це ставить під сумнів ефективність і раціональність багаторічної підготовки в ряді видів спорту. Опитування тренерів, дітей та їх батьків показало, що на сучасному етапі не використовуються ефективні підходи щодо залучення дітей до занять спортом. Набір дітей в спортивні групи для занять спортом проводиться безсистемно. Для організації та здійснення раціональної підготовки та спортивного відбору були запропоновані масове навчання виду спорту в системі шкільного спорту і три рівні підготовки спортсмена.

Запропонована технологія відбору та орієнтації дітей для подальшого удосконалення у спорті дозволяє вирішити основні завдання дитячого спорту: оздоровити дітей, забезпечити організований відпочинок і спілкування, залучити велику кількість дітей до рухової активності, навчити за короткий термін основам різних видів спорту, опанувати корисні та необхідні рухові дії шляхом залучення дітей до масового спорту в системі загальноосвітніх закладів.

Технологія передбачає послідовність дій на першому етапі в системі шкільного спорту і подальший відбір контингенту, який визначений як перспективний для спорту вищих досягнень, в спеціалізовані групи ДЮСШ. Це є якісно новим підходом до підготовки та відбору спортсменів на початковому етапі.

Перспективою подальших досліджень є впровадження апробованої технології в різних видах спорту.

Список використаних літературних джерел

1. Беспалько В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В. П. Беспалько. – М., 1995. – 160 с.
2. Грецький О. До питання про мотивацію вибору спортивної діяльності / О. Грецький // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. – Львів, 2003. – Вип. 7, т. 3. – С. 38–40.
3. Закон України від 17 листопада 2009 року, № 1724-VI, м. Київ, «Про внесення змін до закону України «Про фізичну культуру і спорт» та інших законодавчих актів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1410-17>.
4. Кларин М. В. Педагогическая технология в учебном процессе: Анализ зарубежного опыта / М. В. Кларин. – М., 1989. – № 6. – 77 с.
5. Лихачев Б. Т. Педагогика : курс лекций : учеб. пособ. для студентов пед. учебных заведений и слушателей ИПК и ФПК / Б. Т. Лихачёв. – М.: Прометей ; Юрайт, 1998. – 464 с.
6. Мелихова Т. М. Организационно-методические основы технологий спортивного отбора в многолетней подготовке юных спортсменов / Т. М. Мелихова // Термины и понятия в сфере физической культуры : I междунар. конгресс. – СПб., 2007. – С. 250–251.
7. Сиваш І. Педагогічні технології в підготовці гімнасток у групових вправах художньої гімнастики / І. Сиваш // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. праць. Вип. 19, т. 2. – Вінниця : ВНПУ, 2015. – С. 359–364.
8. Сучасні педагогічні технології в освіті : зб. наук.-метод. праць / за ред. О. Г. Романовського, Ю. І. Панфілова – Харків : НТУ «ХП», 2012. – 224 с.
9. Шинкарук О. Обґрунтування та розробка педагогічних технологій відбору на етапі початкової підготовки у веслуванні на байдарках і каное / О. Шинкарук, І. Матвієнко // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 2. – С. 48–51.
10. Шинкарук О. Відбір спортсменів і орієнтація їх підготовки в процесі багаторічного вдосконалення як наукова проблема // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2015. – № 3. – С. 16–28.